

Eilen Anthoniussen eilen@sosialurin.fo

Hjartamálið er føroyska frøðimálið

Tað var rætta avgerðin hjá Marjun Arge Simonsen at gevast í starvi sínum á Føroya-málsdeildini og byrja at arbeiða fyri seg sjálva, og tað hevur hon gjørt tey seinastu 8 árin. Hon kennir, at arbeiði hennara er til stórt gagn í samfelagnum. Umframt at læra onnur føroyskt starvast hon við rættlestri, týðingum, tekstaskriving, orðalistum, at evna til frøðiorð o.a. Málið – serliga frøðimálið – er hennara hjartamál

Marjun Arge Simonsen kemur úr eini familju, ið hevur stóran áhuga fyri føroyskum máli og bókmentum. Tann áhugan hevur hon arvað, og avgjörði hon tíðliga at fáa sær útbúgving innan føroyskt mál. Tá ið hon var fyrst í 20-árunum fór hon undir útbúgvingina exam.art. í føroyskum máli, og í dag er hennara heiti cand.phil. í norðurlendskum, serstakliga føroyskum, máli og bókmentum. Nakað eftir exam.art.-útbúgvingina varð hon biðin um at koma út á Føroya-málsdeildina at arbeiða, har hon varð verandi í 14 ár.

– Minst 10 av hesum 14 árunum arbeiddi eg við Móður-málsorðabókini, t.e. Føroyskari orðabók, saman við Jóhan Hendriki Winther Poulsen, ið var aðalritstjóri á hesi orðabók, greiðir Marjun Arge Simonsen

frá. Hetta arbeiði gav góðar royndir, og serliga tað at starvast saman við Jóhan Hendriki er góða bakgrundin fyri, at eg kann arbeiða við hesum í dag.

Í barnaheiminum stóð – og stendur enn – eitt nú gamla orðabókin hjá Jens Christian Svabo frá 1966. Orðabókin lýsir føroyska málið, sum tað var í gamlari tíð, í seinnu helvt av 1700-talinum.

– Henni plagdu eg og systir mín at stuttleika okkum við at lesa í í uppvokstrinum, sigur hon og flennir.

Føroysk terminologi

Á Føroyamálsdeildini var Marjun Arge Simonsen ikki í fulltíðarstarvi, tá ið hon avgjörði at gevast. Foreldrini vóru ikki á lívi longur, og hon mátti taka

støðu til, hvat hon skuldi liva av og hvussu hon kundi finna sær eitt gott stöði í lívinum. Hon yvirtók húsin og avgjörði at royna seg sum sjálvstøðugt vinnurekandi. Systirin hevur eisini eigið virki, og haðani fekk hon leiðbeining við ymsum, eitt nú hvussu mvg-roknskapurin skuldi skipast.

– Tað er altíð ein ávisur ótryggileiki við at byrja fyri seg sjálfvan á henda hátt. Men eg var seinastu tíðina byrjað at fáa fyrspurningar um rættlestur og týðingar, og eg hevði tiskil nokk at triva í. Men skal ein arbeiða heima, so erneyðugt at hava góðar arbeiðsumstøður og nóg nógv pláss, annars verður tað ov strævið.

Tað, sum Marjun Arge Simonsen ger, er ikki sørt umráðandi fyri føroyska málið. Hon nevnr

tað føroyska frøðiorðagerð, og tað er at evna til føroysk terminologisk heiti. Tað merkir, at hon gevur fremmandum orðum føroysk heiti - heiti, ið verða nýtt á ymsum frøðioðkjum í føroyskum.

– Eg fór rættiliga skjótt í holt við at evna orð til, tí tað varneyðugt, eftirsum eg týði og rættlesi nógvan frøðiligan tekst. Tað er at kalla orðaneyð, hvørja ferð tekstur skal týðast ella nýskrivast á føroyskum, tí fólk sakna orð, tá ið eitt nýtt fyrbrigdi er komið inn í okkara samfelag og skal lýsast. Serliga um teksturin er frøðiligur, er trupult, tí tey flestu útlendsku orðini hóska ikki inn í okkara mál, - hvørki ljóðliga ella bendarlarliga. Vanliga komi eg við einum uppskoti um frøðiorð, sum síðan vera mett um av teimum serfrøðingum, sum skulu nýta orðini.

Tað er síðvenja at týða útlendsk orð og terminologisk heiti til føroyskt, í staðin fyri at taka útlendsk orð inn í føroyska málið. Tað snýr seg um øll frøðioði, t.d. lívfrøði, plantufrøði, jarðfrøði, búnaðarfrøði, lögfrøði, tryggingarfrøði, búskaparfrøði, tøkni o.s.fr

– Tá eg seti meg við einum orði, hyggi eg ofta eftir, hvat orðið merkir upprunaliga, og hvat orð grannamálina nýta fyri hetta hugtak. At evna til føroysk frøðiorð og frøðiorðalistar til hvørt einstakt frøðioði er sera umráðandi í arbeiðinum at menna føroyska málið, og her hevur Jóhan Hendrik W. Poulsen verið ein av teimum, ið hevur gingið á odda, sigur Marjun Arge Simonsen avgjör.

Fyri sitt arbeiði fyri lívfrøðilgum máli í sambandi við bókarverkið Føroya Náttúra fekk Marjun Arge Simonsen sømdargávu úr Grunni Kristjans á Brekkumørk. Til hesa útgávu hevði hon evnað til ein frøði-

orðalista saman við lívfrøðing-inum Magnusi Gaard.

Einki vanligt familjulív

Marjun Arge Simonsen er sín egni stjóri á fyrirtøkuni Orða-fragð, ið hon sjálf hevur navngivið. Hon hevur sjálf ábyrgd av sínum arbeiðsdegi, og skal leggja alt til rættis sjálf. Alt frá at taka sær av figgarstýringini til at fara út at halda skeið. Ella at halda skeið heima í stovuni.

– Eg royni at vera disiplinað og at sita við telduna klokkan níggu um morgunin. Men sannleikin er, at eg arbeiði sera nógv, og tað er lítið av fritíð. Nógv tíð fer við at leggja til rættis undirvísing, ella bara tað at svara telduposti ella at taka sær av umsitingarligum uppgávum, sigur hon.

Í ár hevur hon fyri fyrstu ferð í nógv ár avgjört at taka sær summarfrí í tver vikur. Tað er ofta trupult hjá øðrum at skilja, at tað erneyðugt at arbeiða so nógv. Eitt, ið ein eisini má venja seg við, at tað ofta ikki er samsvar millum inntøku og arbeiðstíð.

– Tað ber ikki til at arbeiða á

– Tá eg seti meg við einum orði, hyggi eg ofta eftir, hvat orðið merkir upprunaliga, og hvat orð grannamálina nýta fyri hetta hugtak. At evna til føroysk frøðiorð og frøðiorðalistar til hvørt einstakt frøðioði er sera umráðandi í arbeiðinum at menna føroyska málið

Mynd: Jens Kristian Vang

henda hátt og hava eitt vanligt familjulív. Tað ber til hjá mær, tí tað eru bara eg og vaksna dóttirin í húsi, sigur hon.

Føroyskt upp á tann skjóta mátan

Tað er ikki óvanligt, at Marjun Arge Simonsen brúkar síni kvøld og vikuskifti til at arbeiða í. Vanliga fer undirvísing fram á arbeiðsplássinum, sum eisini rindar fyri skeiðini hjá Marjun. Hon undirvísir útlendingum í føroyskum máli, og tað skal til tíðir ganga skjótt. Fyri summi snýr tað seg um at læra seg at skilja málið so skjótt sum gjørligt, fyri at tey kunnu vera við í samrøðum og fundum á arbeiðsplássinum, og onnur brúka meir tíð uppá at læra seg málið til lítar, so tey kunnu tosa tað eisini. Ofta ger hon frøðiligar orðalistar til næmingarnar. Hesir orðalistar hava samband við tað frøðioði, sum hetta fólkioð arbeiðir við. So kunnu fólk hava listan á telduni, so tað er lættari hjá teimum at seta seg inn í just teirra arbeiðsøki.

– Er tað ikki arbeiðspláss, ið syrgja fyri skeiðum, savnar hon

bólkar av einstaklingum til at fylla eitt skeið. Tá verða lutakarnir bólkaðir í norðurlendingar og fólk, ið eru úr londum uttan fyri Norðurlond. Í undirvísingini nýtir hon mest samrøðuvænningar, men stundum sang og spøl. Hesi skeiðini halda til á landsbókasavninum.

– Skeiðini verða lagað eftir luttakarum og tørv. Eg nýti mitt egna undirvísingartilfar og nýti mitt egna háttalag at undirvísar eftir, og eg leggi stóran dent á, at tey øll fáa sum mest burtúr. Eg royni eisini at leggja meg eftir, at tað skal vera stuttligt at læra føroyskt. Eg hevði ongar royndir at undirvísar, tá ið eg byrjaði, men eg havi fingið góða leiðbeining og stuðul frá vinkonu míni, Bozenu Rasmussen, ið hevur drúgar námsfrøðilgar royndir sum studentaskúla- og kvøldskúlaalari og tulkur, sigur Marjun Arge Simonsen.

Marjun Arge Simonsen hevur eisini aðrar uppgávur. Hon hevur eisini skeið í rættsskriving fyri føroyingum. Og hon fær bundnar uppgávur frá almennum stovnum ella fyrirkomum, sum hon skal hjálpa við lógarteksti, kunngerðum, reglugerðum, sáttmálum,

ársfrágreiðingum, og tað eru vanligar uppgávur við at týða eitthvørt, hon hevur á sínum arbeiðslista – ella kann tað snúgvá seg um tekstaskriving. – Fólk kunnu til dømis í sambandi við ein tekst hava tað sera trupult við at seta nøkur orð saman, og so seta tey seg í samband við meg. Tá skal tað vera neyvt og rætt, og eingin misskiljing skal koma fyri.

Harafurtur situr Marjun Arge Simonsen eisini sum formaður í Gøtunavnanevndini hjá Törs-havnar kommunu og hjálpir til við at seta nøvn á nýggjar gøtur í kommununi saman við øðrum góðum fólki. Navnafrøði hevur eisini hennara stóra áhuga.

Trívist í einsemi

Uppgávurnar hjá Marjun Arge Simonsen eru at rættlesar, týða og málslig viðgerð av tekstum, tekstaskriving umframt oman fyri nevndu skeið. Spurd um tað ikki kann gerast einsligt at sita heima einsamall og skriva, svarar hon nei.

– Eg komi í samband við so nógv fólk, tá eg komi út á stovnar, eitt nú at undirvísar, at

gjøgnumganga tekst ella á fundir, og í sambandi við skeiðini, so haldi eg tað vera sera spennandi at koma at kenna fólk úr øðrum londum, ikki minst fjarskotnum londum. Eg eri heldur ikki bangin fyri at seta meg í samband við onnur, tá ið á stendur at finna orð ella heiti, og til tað havi eg mín gamla starvsfelaga, Jóhan Hendrik Winther Poulsen. Eisini havi eg stundum vent mær til eitt nú Svenning Tausen, Hanus og Helenu Samuelsen, eitt nú tá ið nýggj mjólkharheiti skuldu evnast til. Har mælti eg til navnið soltimjólkl til ta skúmaðu mjólkina. Eg samskifti eisini javnan við Marius Staksberg, skrivara í Málnevndini. Annars so spyrji eg fólk, ið eru uttan um meg, ið eru málsliga tilvitin.

– Fyri mær er tað tvingarmikið at menna málið, so tað kann brúkast á øllum økjum í samfelagnum. Málið er aðal-tátturin í okkara mentan og eigur tí at verða røkt og vart. Uttan iva skuldi nógv meiri peningur verið settur av til at geva máli okkara betri lívsfor.

Marjun Arge Simonsen hevur ongan bil, men brúkar í staðin

hýrurvogn ella bussin til at koma til arbeiðis. Hon hevur verið noydd at arbeiða upp sína litlu fyrirkom og skapa pening við at leggja inn allar útreiðslur í tímalønina. Neyðugt er alsamt at fáa til vegar orðabøkur og handbøkur umframt góða telduútgørð. Útreiðslurnar vaksa skjótt, tá ið ein roknar uppí pappír og patrónir til prentaran umframt nógva samskiftið um telefonina og internetið. Sum sjálvstøðug hevur hon onga skipan við fritíðarløn, eftirløn ella sjúkkrýgging. Men tað eru tó nógvir fyrirminur við at vera sjálvstøðugur.

– Hjá mær er eingin dagur líka, og tað ger arbeiðið spennandi, men so má eg liva við tí ótrygg-leika, at eg ikki altíð veit, hvussu nógv arbeiði eg havi í næstu viku ella næsta mánað. Men eg havi ongantíð angað, at eg fór heim at arbeiða. Eg arbeiði við mínum hjartamáli, sum gagnar á nógvum økjum í samfelagnum, og tað hevur alt at siga. So havi eg einans brúk fyri einum stórum álmanakka til allar avtalurnar, sigur hon við einum bluniki.

Vanliga fer Marjun út á arbeiðsplássini at undirvísar. Ger hon ikki tað, undirvísir hon heima í stovuni ella í hølum hjá Føroya Landsbókasavni

Mynd: Jens Kristian Vang